

D-8 TEŞKİLATI KAHİRE ZİRVESİ

Seyda Nur OSMANLI

Misafir Araştırmacı

Gelişen Sekiz Ülke Teşkilatı (Developing Eight Organization for Economic Cooperation, D-8), kalkınmakta olan Müslüman ülkelerin dünya ekonomisindeki yerlerini güçlendirmek ve yeni ticaret imkanları sağlamak amacıyla 1997 yılında Türkiye'nin öncülüğünde kurulmuştur.[1] Teşkilatın temel ilkeleri ihtilaf yerine barış, anlaşmazlık yerine diyalog, sömürü yerine iş birliği, çifte standart yerine adalet, ayrımcılık yerine eşitlik, baskı yerine demokrasi olarak belirlenmiştir.[2] Türkiye, Endonezya, Malezya, Bangladeş, Pakistan, Nijerya, Mısır ve İrandan oluşan D-8 Teşkilatı üyeleri, aynı zamanda İslam İş Birliği Teşkilatı üyeleridir ve nüfuslarının önemli çoğunluğunu Müslümanlar oluşturmaktadır. Bu durum D-8 Teşkilatının aynı zamanda İslam coğrafyası açısından da önem taşıdığını göstermektedir. 2014 yılında Birleşmiş Milletler tarafından "Gözlemci Statüsü" verilen teşkilat, Güney-Güney iş birliğinin önemli bir örneğini oluşturmaktadır.[3] D-8 Teşkilatı üyeleri tarafından Tercihli Ticaret Anlaşması kabul edilmiştir. 2021 yılında düzenlenen Onuncu Zirve Toplantısında 2020-2030: D-8 10 Yıllık Yol Haritası kabul edilerek teşkilatın uzun dönemli vizyon hedefleri belirlenmiştir. Yeni üye alımlarının teşkilatın gündeminde olduğu bildirilmiştir. 8 Haziran 2024te Gazzedeki Durum temasıyla İstanbulda Olağanüstü Dışişleri Bakanları Toplantısı gerçekleştirilmiş ve Gazgede koşulsuz bir barışı talep eden Ortak Bildiri D-8 üyeleri tarafından kabul edilmiştir.[4]

18-19 Aralık 2024 tarihlerinde Kahirede, D-8 Teşkilatının On Birinci Zirvesi, Gençliğe Yatırım Yapmak ve KOBİ'leri Desteklemek: Geleceğin Ekonomisini Şekillendirmek temasıyla düzenlenmiştir. Zirveye D-8 üyesi olmayan Filistin Devlet Başkanı, Lübnan Başbakanı ve Arap Birliği Genel Sekreteri katılmıştır.[5] İslam İş Birliği Teşkilatı Genel Sekreteri, D-8 ve İslam İş Birliği Teşkilatı arasında mutabakat zaptının resmileştirildiğini duyurmuştur.[6] Zirvede görüşülen en önemli siyasi konular; Gazze, Lübnan ve Suriye konuları olmuştur. Zirve sırasında Gazze ve Lübnandaki İnsani Kriz ve Yeniden Yapılanma Zorlukları özel oturumu düzenlenmiş, Gazze ve Lübnandaki sorunlar ve bölgenin yeniden imarı görüşülmüştür.[7] Cumhurbaşkanı Erdoğan, zirvede adil ve kalıcı bir barış için D-8 ülkelerinin ortak çaba harcaması gerektiğini dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı, ayrıca üye ülkelerin Devlet Başkanları ile ikili görüşmeler gerçekleştirmiş, bölgesel sorunları görüşmüştür. [8] İran Cumhurbaşkanı Pezeşkiyanın Kahire Zirvesine katılımı, üst düzey bir İranlı yetkilinin on bir yıl aradan sonra Mısıra gerçekleştirdiği ilk ziyaret olmuştur. [9] İran ve Mısır arasında 1979dan itibaren inişli çıkışlı seyreden diplomatik ilişkiler, İbrahim Reisi döneminde yeniden yakınlaşma yoluna girmiştir.[10] Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan Kahire

Zirvesinde; yeni bağlar kurmanın önemini ve çok taraflılığı vurgulamıştır.[11] Bu doğrultuda Pezeşkiyanın Kahire ziyareti, İranın bölgeye yönelik geliştirdiği yeni yaklaşımın ve İran-Mısır arasında başlatılan diplomatik yakınlaşmanın bir göstergesidir. Mısır Cumhurbaşkanı El-Sisi, tercihli ticaret anlaşmasının uygulanmasının önemini ifade ederken Endonezya Başkanı Subianto, İslam toplumunu güçlendirmeyi ve D-8 üyeleri arasında helal değer zinciri gibi tedarik zincirleri kurmayı önermiştir.[12] Bangladeş Geçici Hükümet başkanı Yunus, ülkesinin üniversiteler ve eğitim kurumları arasında ortaklıklara ihtiyaç duyduğunu belirtirken Nijerya Dışişleri Bakanı Tuggar, beşeri sermayenin güçlendirilmesi için önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiştir.[13] Zirvede tüm liderler ekonomik iş birliğinin önemini vurgulamıştır. Ayrıca tüm liderler, başta Gazgede olmak üzere bölgesel barışın gerekliliğini belirten açıklamalarda bulunmuştur. Bu durum, Müslüman nüfusa sahip D-8 Teşkilatı üyelerinin başta Gazze olmak üzere bölgedeki sorunları uluslararası platformlarda gündeme getirmesi açısından D-8 Teşkilatının önemini arttırmaktadır. Ayrıca D-8 Teşkilatının bu yönüyle İslam İş Birliği Teşkilatı, Arap Birliği gibi diğer kuruluşlar için bir katalizör görevi görme imkanı olduğu ileri sürülmektedir. [14]

Kahire Zirvesinin en önemli sonucu, Azerbaycanın tam üyeliğinin oy birliğiyle kabul edilmesidir. Böylece ilk kez teşkilatın üye sayısı artmıştır. Teşkilatın üye sayısının artması, üye ülkeler arasında ekonomik, ticari ve siyasi yeni iş birliği alanları yaratma potansiyeli açısından önemlidir. Kahire Zirvesi sonunda Kahire Bildirgesi kabul edilmiştir. Bildirgede, 2020-2030: D-8 10 Yıllık Yol Haritasında ortaya konulan hedeflerin desteklendiği belirtilmiştir. Kahire Bildirgesinde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedefleri doğrultusunda altyapı, ticaret, yatırım gibi öncelikli iş birliği alanlarında ortaklıkları ilerletmek, Güney-Güney iş birliğini güçlendirmek, iklim değişikliği, e-ticaret ve fintech gibi gelişmekte olan sektörlerde KOBİlerin teşvik edilmesi ele alınmıştır. Ayrıca yapay zeka ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi konular gündeme gelmiştir. Tek taraflı ekonomik yaptırımlara karşı çıkıldığı bunun uluslararası hukukun ihlali olarak görüldüğü belirtilmiş, yeni üye alımlarının desteklendiği vurgulanmıştır.[15] Ayrıca, Antalya, 2025 yılı D-8 turizm şehri seçilmiş, Endonezya bir sonraki dönemin yeni başkanı olarak seçilerek D-8 Teşkilatı On İkinci Zirvesine ev sahipliği yapması kararlaştırılmıştır.[16]

[1] Brief History of D-8, *D-8 Organization for Economic Cooperation*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://developing8.org/about-d-8/brief-history-of-d-8/>

[2] Purposes & Objectives, *D-8 Organization for Economic Cooperation*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://developing8.org/about-d-8/purposes-objectives/>

[3] Necmettin Erbakanın Fikir Babası Olduğu D-8 nedir?, (2017, 20 Ekim) *BBC News Türkçe*, . Erişim 23 Aralık 2024. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-41693289>

[4] Gelişen Sekiz Ülke (D-8) Teşkilatı, *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Erişim 23 Aralık 2024. https://www.mfa.gov.tr/gelisen-sekiz-ulke-_d-8_.tr.mfa

[5] Leaders from Egypt, Türkiye, Iran Address Mideast issues at D-8 Summit, (2024,19 Aralık). *Xinhua*. Erişim 23 Aralık 2024. <https://english.news.cn/20241220/72fa3ed8389a4ccaa500a01ed6dfd457/c.html>

[6] Samir, M. (2024, 19 Aralık) OIC Condemns Israeli Actions in Gaza at D-8 Summit in Cairo, *Daily News Egypt*. Erişim 24 Aralık 2024.

<https://www.dailynewsegypt.com/2024/12/19/oic-condemns-israeli-actions-in-gaza-at-d-8-summit-in-cairo/>

[7] Pakistan PM in Cairo to Attend D-8 Summit, (2024, 18 Aralık) *Arab News*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.arabnews.com/node/2583592/pakistan>

[8] Yıldırım, Ö. (2024, 19 Aralık). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bölgemizde Barışın Tesisi için D-8 Ülkeleri Olarak Daha Fazla Çaba Harcamalıyız, *Anadolu Ajansı*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskan-erdogan-bolgemizde-barisin-tesisi-icin-d-8-ulkeleri-olarak-daha-fazla-caba-harcamaliyiz/3428855>

[9] Khazen, I. (2024, 19 Aralık). Iranian President Arrives in Cairo in 11-Year First, *Anadolu Agency*, Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iranian-president-arrives-in-cairo-in-11-year-first/3428265>

[10] New chapter in Tehran-Cairo Relations, Iran Tourism Minister Underlines, (2024, 20 Aralık) *Tehran Times*.. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.tehrantimes.com/news/507680/New-chapter-in-Tehran-Cairo-relations-iran-tourism-minister>

[11] Iranian President to Attend D-8 Summit in Cairo, Reports Say, (2024, 14 Aralık). *Tehran Times*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.tehrantimes.com/news/507489/Iranian-president-to-attend-d-8-summit-in-Cairo-reports-say>

[12] Samir, M. (2024, 19 Aralık). Indonesia President Highlights Economic Cooperation at D-8 Summit. *Daily News Egypt*.. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.dailynewsegypt.com/2024/12/19/indonesia-president-highlights-economic-cooperation-d-8-summit/> ; Samir, M. (2024, 19 Aralık). Egypt's Al-Sisi Inaugurates D-8 Summit, Calls for Increased Cooperation, *Daily News Egypt*, Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.dailynewsegypt.com/2024/12/19/egypts-al-sisi-inaugurates-d-8-summit-calls-for-increased-cooperation/>

[13] Samir, M. (2024, 19 Aralık). Nigeria FM Calls for Youth Empowerment at D-8 Summit, *Daily News Egypt*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.dailynewsegypt.com/2024/12/19/nigeria-fm-calls-for-youth-empowerment-at-d-8-summit/> ;

Samir, M. (2024, 19 Aralık) "Bangladesh Yunus Calls for Education Reform at D-8 Summit in Cairo. *Daily News Egypt*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.dailynewsegypt.com/2024/12/19/bangladesh-yunus-calls-for-education-reform-at-d-8-summit/>

[14] Iranian President to Attend D-8 Summit in Cairo, Reports Say, (2024, 14 Aralık). *Tehran Times*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.tehrantimes.com/news/507489/Iranian-president-to-attend-D-8-summit-in-Cairo-reports-say>

[15] Cairo Declaration, (2024). *D-8 Organization for Economic Cooperation*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://developing8.org/wp-content/uploads/2024/12/Adopted-Cairo-Declaration-2024.pdf>

[16] Khazen, I. (2024, 14 Aralık). D-8 Summit backs membership expansion, names Indonesia host for 2025. *Anadolu Agency*. Erişim 24 Aralık 2024. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/d-8-summit-backs-membership-expansion-names-indonesia-host-for-2025/3429555>

Yazar Hakkında :

Seyda Nur OSMANLI, 2015 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2021 yılında, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler bölümünde "Kuşak ve Yol Girişimi: Cibuti ve Pakistan Örnekleri" başlıklı teziyle Yüksek Lisans derecesini almıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora Adayıdır. Çin dış politikası, Türkiye-Çin ilişkileri hakkında çalışmalarını sürdürmektedir.

Atıfta bulunmak için: OSMANLI, Seyda Nur. 2025. "D-8 TEŞKİLATI KAHİRE ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 59. Aralık 25. Erişim Ekim 18, 2025. <https://www.avim.org.tr/public/tr/Yorum/D-8-Teskilati-Kahire-Zirvesi>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır